

Dit jaar kreeg Lichterveldes grootste werkgever de gelegenheid zijn 50ste verjaardag te vieren. In 1948 kwam *Werkhuizen Remi Claeys NV* zich vestigen op de wijk die toen algemeen bekend was onder de naam De Pompoenhoek. Van industriezones of bedrijventerreinen met de nodige infrastructuur was er toen nog geen sprake. De ondernemer die een bedrijf wilde opbouwen, keek uit naar een locatie die hem geschikt leek en probeerde de grond te verwerven. In Lichtervelde was dit niet anders. Waar nu een aluminiumbedrijf tewerkstelling biedt aan tal van mensen van binnen en buiten de gemeente, was vroeger een volkse wijk van boeren en kleine lieden, die stukje bij beetje leerden leven met de grote buurman.

Medewerkster Marjet Vandenbulcke, die beroepshalve de hele evolutie vanop de eerste rij kon volgen, doet het verhaal uit de doeken van het samenleven van *de buizenfabriek* met de Pompoenhoek en zijn bewoners.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Met dank aan de vele oudere bewoners van de Pompoenhoek, die zeer welwillend hun verhaal en fotomateriaal ter beschikking stelden.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

De Pompoenhoek en zijn bewoners

Marjet Vandenbulcke

De N.V. Remi Claeys Aluminium, gemeenzaam 'de buizenfabriek' genaamd, en de Pompoenhoek hebben vanaf 1948 een symbiose gekend die menig streekgenoot niet zal ontgaan zijn. Wie historisch naar R.C.A. kijkt, kan dit niet doen zonder de Pompoenhoek door te lichten. Het bedrijf staat immers met zijn fundamenten op de Pompoenhoek. Dit is echter niet zomaar gebeurd. Vele onderhandelingen tussen verschillende eigenaars en de familie Claeys zijn hieraan vooraf gegaan. Uit de mond van enkele bejaarde bewoners van de Pompoenhoek hebben we de hierna volgende *petites histoires* opgetekend.

1 De periode tussen de twee wereldoorlogen

Om te beginnen moet ik u vertellen van de Bollestraat...

Beginnend op de wijk 't Stoomtuig te Gits, loopt zij noordwaarts over Het Haantje te Lichtervelde, kruist de Kortemarkstraat en gaat verder tot aan het tuinbouwbedrijf van Roger Huyghe, waar ze nu doodloopt op het bedrijfsterrein van de N.V. Remi Claeys Aluminium. Destijds liep de Bollestraat via een onbewaakte overweg door tot aan de Leeuwstraat en zo verder naar Torhout, waar ze overigens nog dezelfde naam draagt. In 1906 echter ontstond de Weststraat. Deze liep vanaf het station tot aan de grens met Torhout en palmde zo een stuk van de oorspronkelijke Bollestraat in. De Pompoenhoek is ontstaan waar Bollestraat en Kortemarkstraat elkaar kruisen. Reeds in het begin van deze eeuw moet het een levendige volkswijk zijn geweest: getuige deze aankondiging voor de Pompoenhoekkermis van 1903.

En dan is er het ingewikkelde verhaal van de familie Huyghe. Dat zat zo:

In de noordelijke punt van de Pompoenhoek, geklemd tussen de spoorweg en het nu verdwenen stuk Bollestraat, stonden drie huizen: links de woning van Alfons Cappelle, in 't midden het huis van Cyriel Roose en rechts dat van Cyriel Huyghe. Toen de oorlog '14-'18 uitbrak hadden Cyriel Huyghe en Elodie Vancoillie twee kinderen. Met die twee kinderen, Georges en Maurits, is vrouw Huyghe toen naar Zuid-Frankrijk gevlucht. Cyriel bleef achter en trok in bij zijn zuster die met Emiel Lefere, haar man, boerde in Gits. Pas begin 1919 was het gezin Huyghe-Vancoillie terug samen. Ze verbleven nog enkele weken te Gits en leerden er via dorpspastoor Rotsaert, de eigenaar kennen van een kleine hofstede, circa 5 ha groot, gelegen langs de Bollestraat te Lichtervelde, naast de woning van Cyriel Devriendt.

Als het de Huyghes zinde, konden zij dit hofstedeke betrekken. De eerste vijf jaar dienden zij geen pacht te betalen in ruil voor het opruimen van de munitie en ander achtergelaten legermateriaal dat de grond onbruikbaar had gemaakt (wat achteraf een zwaarder karwei dan gedacht bleek te zijn). Gelukkig konden zij onmiddellijk het woonhuis betrekken dat geen schade had opgelopen van de beschietingen. Zelfs het strooien dak was volledig intact gebleven. De stallingen daarentegen waren totaal verwoest. Ook de grond was één puinhoop. Niet alleen door de bombardementen, maar ook door allerhande afval door het Duitse leger en hun krijgsgevangenen achtergelaten. Ongeveer ter hoogte van de drie eerder vernoemde huizen was er immers een Duits kamp geweest voor Russische krijgsgevangenen. Van daaruit liep een spoorweggetje naar het munitiedepot dat gelegen was op landbouwgrond van Firmin Deceuninck¹. Men kan dit nu situeren achter de woningen aan de westzijde van de Bollestraat.

Maar, keren we even terug naar de familie Cyriel Huyghe. Het zware grondwerk was achter de rug. De stallingen waren klaar. Boer Cyriel Huyghe begon een gemengd landbouwbedrijfje: vee, akkerbouw en een weinig tuinbouw. De familie werkte zich goed in bij de plaatselijke bevolking van de Pompoenhoek, veelal arme en soms vechtlustige werklieden, typisch voor het arm Vlaanderen van toen.

Er was ook nog Richard Neyts uit het Huis van Commerce...

Op de noordoosthoek van het kruispunt stond een groot huis, toebehorend aan Richard Neyts, handelaar in eieren en cafébaas. Deze Neyts (°07/01/1900 - †26/07/1971) was destijds als kind ten huize opgenomen bij de welgestelde Victor Demeulenaere alias *Pulle Meulenaere* (°10/08/1885 - †16/12/1917). Na diens dood erfde Richard alles en breidde de eierenhandel verder uit tot een van de modernste van West-Vlaanderen. Naast het grote hoekhuis was er een kleinere woning die het laatst bewoond werd door Agnes Haek-Vandewalle. Zij verwierf het huis van Richard Neyts na er vele jaren gewerkt en hem verzorgd te hebben. Beide woningen zijn in twee stadia aangekocht door R.C.A. en begin 1998 afgebroken en opgenomen in de bedrijfsparking.

In 1998 werd het voormalige 't Huis van Commerce gesloopt en in de bedrijfsparking van R.C.A. opgenomen - Repro Foto Vantomme-Bonte.

¹ Op vandaag is er in de omgeving nog één Duitse bunker te zien die bij dit depot hoorde. Zie hierover: HAEGHEBAERT Luc: *Het verhaal van de tram die er nooit kwam in Lichtervelde* in *Vijfde Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van De Poele*, Lichtervelde 1989. Later, om-trent 1925, werd op deze plaats een velodroom en zelfs een hippodroom gebouwd, die een kleine 10 jaar bleven bestaan.

Ook over de mensen van de overkant, de familie Coussée, is er veel te vertellen:

Aan de overkant van Richard Neyts' woning staat nog het huis van de familie Camiel Coussée-Alida Delaere. Dit gezin telde twaalf kinderen. Zij groeiden op tussen boomstammen en planken, want vader Coussée was een boomzager. In 1922 bouwde hij voor zijn groot gezin een nieuwe woning. Dit jaartal is in reliëf aangebracht boven de voordeur. Toen er minder bomen te zagen waren gedurende de tweede wereldoorlog, meende Camiel Coussée brood te zien in het bouwen van een vissersboot. Enige ervaring had hij opgedaan toen hij in Oostende in de scheepswerf van vissersboten de kromhouten bekleedde. Het hout had hij toch al, en een scheepsmotor van 120 PK met al de toebehoren kocht hij tweedehands. De boot die 4.20 m breed was en 14 m lang, kreeg een mast van 12 m en was voorzien van vier galgen voor het ophalen van de netten. Tijdens de werken werd de schuit regelmatig op constructie en veiligheid gecontroleerd door specialisten.

Camiel Coussée met dochter Zulma, op de achtergrond de droogloodsen van de zagerij.
Repro Foto Vantomme-Bonte.

Twee jaar had gans het gezin aan de boot gewerkt en toen hij eindelijk klaar was, had men de middelen niet om ze naar Oostende over te brengen. Bovendien verbood de Duitse bezetter het vervoer ervan. De ontmoedigde familie Coussée liet de boot dan maar verkommeren om finaal, na de dood van Camiel in 1967, de sloep te ontmantelen en het hout te verkopen. Het werkterrein van de houtzagerij werd later verkocht als bouwgrond. De ouderlijke woning van 1922 staat er nog.

En niet te vergeten: café De Vismijn!

Aan de overkant, enkele huizen verder naar de Kruiskalsijde toe, waar nu de familie Verdonck woont, stond café *De Vismijn*. Het werd uitgebaat door het echtpaar Saelen-David, de ouders van Felix Saelen (°29/01/1901 - †21/09/1942), in de volksmond *Feel'n David*. Hij huwde met Emma Thomas en zij namen hun intrek in *De Vismijn*. Het café hielden ze niet verder open maar wel begonnen zij er een vishandel. Het doet ons denken aan hun kleurrijke zoon Lucien, alias *David*, alias *de vispiet*, die jarenlang pointeur was bij R.C.A.

Ik moet u ook nog van Pette Klerck vertellen...

Langs dezelfde kant van De Vismijn, maar dan op de hoek van het kruispunt, woonde *Pette Klerck*.

Officieel heette hij Camiel Deklerck (°14/08/1870 - †21/02/1950). Hij was gehuwd met Elisabeth Tommelein. De bijnaam *Pette* dateert van de tijd dat Camiel jaar na jaar naar de ast trok. Tijdens een van die campagnes, omstreeks 1913, werd hij naar huis geroepen om dooppeter te worden. Vanaf zijn terugkeer noemden zijn makkers hem niet anders meer dan *Pette*.

Camiel "Pette" Deklerck - Repro Foto Vantomme-Bonte.

Oud papier had in de jaren '50 nog enige waarde. Bemerkt ook het telefoonnummer met 3 cijfers. - Repro Foto Vantomme-Bonte.

Gustaaf Deklerck, in het plunje van de concentratiekampen - Repro Foto Vantomme-Bonte

Camiel bezat aan de overkant van de Kortemarkstraat een schoon stuk grond en nog een paar kleine huisjes in de Bollestraat (achter zijn woning). Na de tweede wereldoorlog begon hij een handel in oud papier.

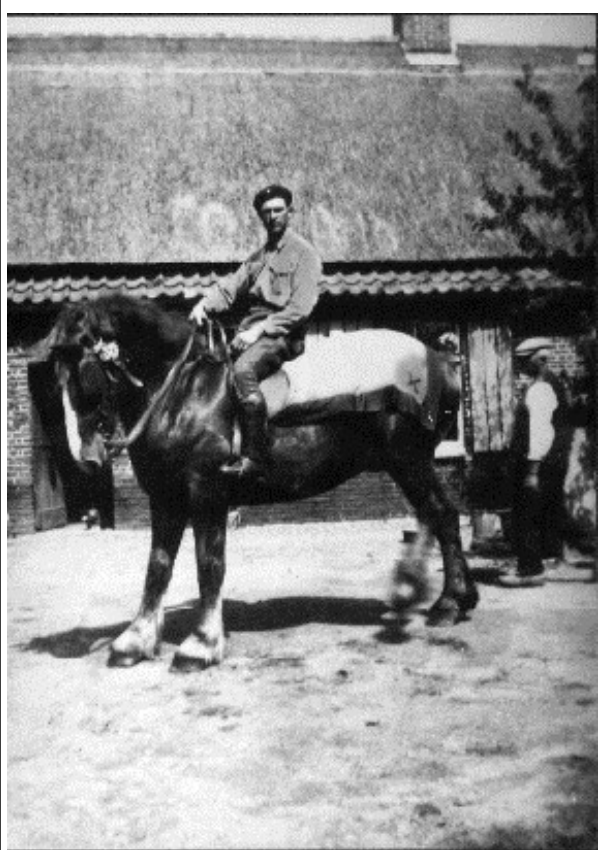
Het gezin Deklerck-Tommelein had vier zonen en vier dochters. Nummer zeven in de rij was Gustaaf (°12/02/1914 - †11/09/1956), die later huwde met Maria Dupuis en de papierhandel van vader Camiel overnam. Het is deze Gustaaf Deklerck die tijdens de oorlog 1940-45 verraden werd aan de Duitsers. Hij zou sabotage gepleegd hebben op het vliegveld van Koksijde dat toen in Duitse handen was. Hij werd opgepakt en belandde via verscheidene gevangenissen in Buchenwald. Na de bevrijding in 1945 geraakte Gustaaf levend maar uitgemergeld terug thuis. In 1956 is hij gestorven als gevolg van de zware ontberingen in de concentratiekampen.

Nu moeten we even terugkeren naar de familie Huyghe...

We keren terug in de tijd: in september 1938 huwde Maurits Huyghe met Magdalena Declercq. Na enkele dagen huwelijksreis, een luxe voor die tijd, nam het jonge koppel zijn intrek op de hoeve. Zoals toen gebruikelijk was, bleven de ouders van Maurits er inwonen, in dit geval 25 jaar lang. Broer Georges huwde eveneens in 1938 en vestigde zich als tuinbouwer in de Kortemarkstraat. Ondertussen ijverde hij voor het oprichten van de veiling REO te Roeselare en werd er een van de medestichters.

Dertien dagen na zijn huwelijk werd Maurits gemobiliseerd en vertrok hij naar de citadel van Namen. Na acht dagen was hij terug thuis, maar in maart '39 werd hij opnieuw opgeroepen. Hij bleef soldaat tot aan de capitulatie van mei '40. Ondertussen was hun eerste zoon geboren, Gilbert (°28/07/1939), huidige schepen van Openbare Werken. Er zouden nog drie zonen volgen: Robert, Paul en Roger.

De oorlog 1940 - 1945 ging zonder grote tegenslagen voorbij. Tegen het einde van de oorlog kon Maurits de 6 are grote hofplaats kopen. De eigenares uit Brugge stond immers welwillend tegenover haar pachters. De landbouwgrond, ca. 5 ha, grotendeels gelegen waar nu R.C.A. staat, bleef hij verder pachten. In 1947 werd nieuw gebouwd. De oude *doening*, met vijfjaarlijks te vernieuwen strodak, was nog slechts een herinnering en een foto.

Georges Huyghe poseert voor de foto. Op de achtergrond de voorgevel van de hoeve met strodak en tweedelige voordeur. De kleine man rechts is vader Cyriel - Repro Foto Vantomme-Bonte.

Ook marktzanger Achille Coppenolle was van de Pompoenhoek afkomstig, luister maar:

Dicht bij het huidige woonhuis van Maurits Huyghe stond vroeger een vierwoning, in de volksmond *Coussées huisjes*. Deze huizen zijn inmiddels gesloopt. In het voorlaatste heeft een tijdlang Achille Coppenolle gewoond². Voor wie deze figuur niet kent: Achille Coppenolle (°18/10/1885 - †17/03/1954) was destijds een bekend en getalenteerde straat- en marktzanger. Hij was afkomstig van Torhout en zoon van welgestelde ouders. Tegen hun wil in verkoos Achille het troubadoursleven. Veel van zijn liedjes maakte hij zelf - 'met zekerheid 118' zegt Jan Huyghe- maar een deel van zijn repertorium had hij van andere zangers overgenomen en aangepast aan de toenmalige actualiteit. Hij begeleidde zichzelf met een toetsenaccordeon en was steeds vergezeld van een van zijn dochters, die de liedjesteksten, of vliegende bladen, aan de luisteraars verkochten. Samen met zijn dochters heeft hij gans West-Vlaanderen per fiets doorkruist om zijn liedjes te slijten, en daarmee dik zijn boterham verdiend.

Betty Coppenolle, een van zijn dochters, woont nog te Lichtervelde in de Stegelstraat. Ook zij heeft haar eigen accordeon, met pianoklavier. Spijtig genoeg is vaders accordeon niet meer in familiehanden.

Achille Coppenolle met accordeon en tweeloop, een eigenaardige combinatie, maar jacht en muziek waren de twee grote passies in zijn leven.

2 Periode na de Tweede Wereldoorlog

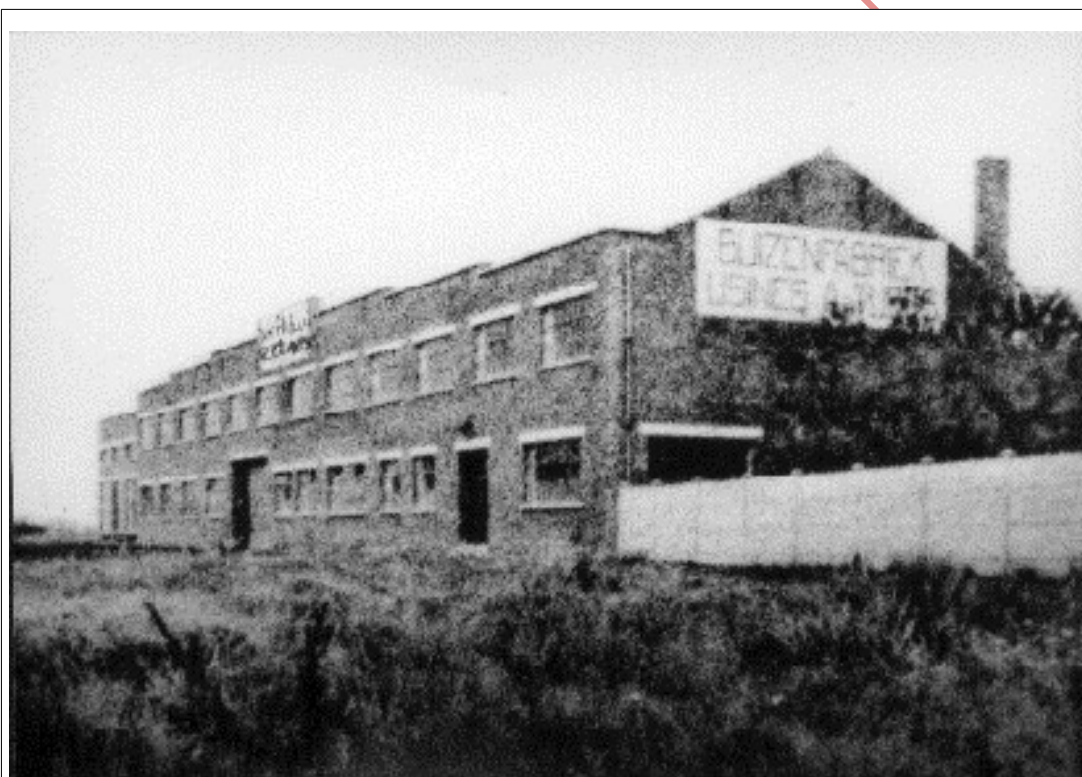
Na de tweede wereldoorlog zouden de inplanting en de stelselmatige uitbreiding van een industrieel bedrijf de eigendomsverhoudingen en de leefwijze op de Pompoenhoek ingrijpend veranderen, want toen verscheen Remi Claeys op het toneel.

² De figuur van Achille Coppenolle werd uitgebreid belicht in: HUYGHE, Jan.: *Achille Coppenolle, de Westvlaamse zanger - Torhout 1885 - Lichtervelde 1954* in *Eerste Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele*, Lichtervelde 1985 p 78 e.v.

Dat ging zo:

In 1948 kwam de Zedelgemse industrieel, Remi Claeys, de familie Huyghe opzoeken. Claeys was namelijk op zoek naar grond langs de spoorweg, dicht bij het station van Lichtervelde, met de bedoeling er een fabriek op te richten. Hij was een zoon van de Zedelgemse hoefsmid Ludovicus Claeys (1846 - 1913). Diens tweede zoon, Leon, had in 1897 het *Rijwielenbedrijf Claeys* opgericht, om het in 1906 over te laten aan enkele van zijn broers. Als gevolg hiervan werd op 13/04/1924 de *Gebroeders Claeys V.G.N.* opgericht, waarin vier zoons van Ludovicus Claeys, Alidor, Aimé, Remi en Jerome belangen hadden.

Claeys toonde eerst interesse voor het pachthoeveke van Cyriel Devriendt (3 ha groot), omdat het aansloot bij de spoorweg. Na enig aandringen verkocht de eigenares uit Gent hem uiteindelijk haar eigendom. In 1949 liet hij er een atelier (3 beuken) en burelen bouwen. De *Buizenfabriek Remi Claeys* was geboren. Zij werd operationeel in 1950 en begon met de productie van allerlei stalen buizen.

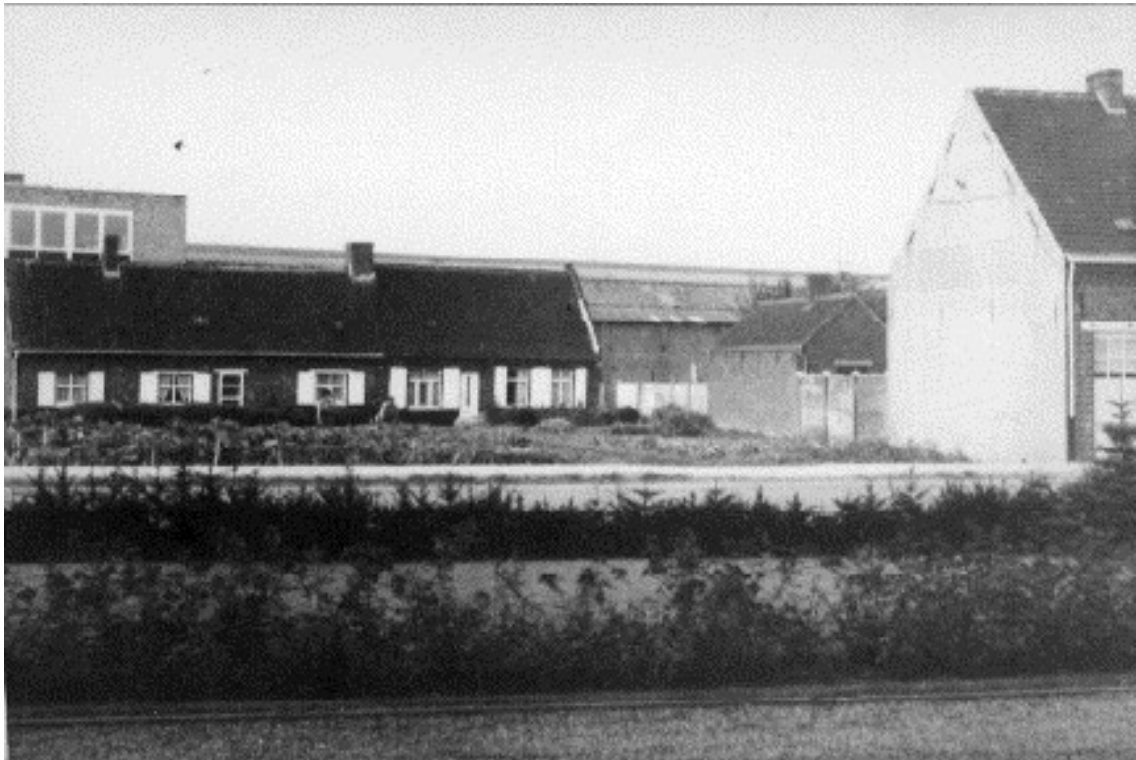

Buizenfabriek - Usine à Tubes

Later kocht Remi Claeys ook de gronden van buurman Cyriel Roose. Diens zoon André zou naderhand in de buizenfabriek werk vinden en er uiteindelijk verongelukken onder een zware poort die uit haar sporen liep.

Het spoor was in die tijd het transportmiddel bij uitstek, zowel voor aanvoer van bandstaal als voor levering van de afgewerkte buizen. Het was dus essentieel dat het bedrijf aan de spoorweg lag. Een eigen aansluiting op het net was trouwens een van de eerste investeringen van de nieuwe firma.

Een brede oprit verbond de fabrieksgebouwen met de Kortemarkstraat. Vóór het bedrijf stond toen nog de landelijk ogende tweewoonst van Camiel Bulckaert en Henri Stalens, met een flinke lap grond errond. In verscheidene fasen kocht Remi Claeys ook deze eigendommen op. Sylvie Stalens, dochter van Henri en gehuwd met oud-RC werknemer, Daniël Waeyaert, kon dank zij de firma haar huis ruilen voor een nieuwe woning op de Pompoenhoek. Camiel Bulckaert was reeds eerder vertrokken. Jozef Degheselle, meestergast in het bedrijf, betrok de tweede woning nog een tijdje als huurder. Begin de jaren 70 werd de tweewoonst gesloopt.

De tweewoonst van de families Stalens en Bulckaert. Uiterst rechts op de foto is de zijgevel te zien van het huis nr.46, waar later een bakkerij zou komen. Dit was de laatste woning van een driewoonst, in 1997-98 opgekocht en in 1999 gesloopt voor uitbreiding van de bedrijfsparking.

Van bij de start van de buizenfabriek was André Claeys, oudste zoon van Remi, de rechterhand van zijn vader en al heel vlug de beleidsman van de nieuwe fabriek te Lichtervelde.

Het bedrijf bloeide en uitbreiden werd een noodzaak. Dus toog Remi Claeys omstreeks 1952 terug op tocht, deze keer richting Maurits Huyghe, toen reeds gemoe- delijk *boertje Huyghe* genaamd. Van enig onderhandelen tussen de eigenares en Remi Claeys was geen sprake. Integendeel: Maurits Huyghe werd eigenaar van de volledige hoeve.

Eind der jaren '50 zocht de firma Claeys, deze keer in de persoon van zoon André, Maurits Huyghe weer op om alsnog wat grond te kunnen kopen voor verdere uitbreiding. Weer werd er onderhandeld, waarbij Huyghe een ruiloperatie aangeboden kreeg: zijn hele doening in de Bollestraat tegen een mooie hoeve in Kortemark, bijna twee keer zo groot. Maurits, die zich ondertussen volledig op tuinbouw toegelegd had, liet er eerst naar grondwater boren. Toen dit negatief uitviel, ging de ruil niet

door. Uiteindelijk werd toch een overeenkomst bereikt waarbij ongeveer 2.5 ha landbouwgrond industrieterrein werd. Maurits' woning en stallen werden afgebroken, het afbraakmateriaal gerecupereerd en een nieuw huis gebouwd op de resterende 3 ha.

André Claeys kon zijn bedrijf uitbreiden, boertje Huyghe zat in 't nieuwe en iedereen was tevreden.

Bovenstaand relaas kan men op deze foto uit 1998 volgen. Waar vroeger Huyghes hofplaats was, staat nu, midden op de foto, een klein bakstenen gebouw met twee beuken. Oorpronkelijk was hier de stampage ondergebracht, later de tweede gietoven. De Bollestraat stopt nu aan de omheining van het bedrijf, recht voor de woning van Roger Huyghe. Op de hoek Bollestraat-Kortemarkstraat zijn de woningen van Richard Neyts en Agnes Haek-Vandewalle nog te zien, inmiddels ook verdwenen. Men ziet ook de (nieuwe) woningen van Maurits en Roger Huyghe, met bijhorende serres, het huis van houtzager-scheepsbouwer Camiel Coussée en de in 1999 gesloopte driewoonst, geklemd tussen de bedrijfsparking en de verzendingshallen.

Zoon Roger woont er nu en zet het tuinbouwbedrijf verder. Maurits en zijn vrouw Magdalena hebben later nog een huis gebouwd, dit keer in het gezichtsveld van hun tuinbouwbedrijf... en van de fabriek. En, het moet gezegd, de relatie tussen André Claeys en Maurits Huyghe is altijd optimaal gebleven.

Zo ziet ge maar dat landbouw en industrie eigenlijk goede burenen kunnen zijn...

Wie terugblijkt op de voorbije 50 jaar moet toegeven dat niet alleen Boertje Huyghe goed geboerd heeft. Ook de buizenfabriek is van een familiaal bedrijfje geëvolueerd naar een medespeler op de wereldmarkt van aluminium halffabrikaten.

De NV Werkhuizen Remi Claeys werd operationeel op 1 april 1950. Men begint bescheiden met één buizenmachientje voor het lassen van stalen buizen. Weldra volgden meerdere investeringen.

Enkele mijlpalen uit de bedrijfshistoriek:

- 1957: Start van de aluminiumextrusie: profielen en naadloze buizen.
- 1960: Bouw van de aluminiumsmelterij gebouwd voor het verwerken van aluminiumschroot.
- 1963: De eerste aluminiumbuizen worden gelast: HF-lassen is een voor die tijd revolutionaire techniek. In hetzelfde jaar komt er een nieuw kantoorgebouw.
- 1968: Superia Zedelgem en de Buizenfabriek te Lichtervelde worden tot één entiteit versmolten: Werkhuizen Remi Claeys N.V., met maatschappelijke zetel te Lichtervelde.
- 1971: Overname van Amega te Gentbrugge. Oprichting van de P.V.B.A. Remi Claeys Transport.
- 1972: De koudwalserij wordt in gebruik genomen.
- 1974: Op 4 november overlijdt Remi Claeys (°28/09/1897), de stichter van Superia Zedelgem en de Werkhuizen Remi Claeys te Lichtervelde.
- 1975: Herstructureringen dringen zich op die voor de firma een keerpunt zullen worden. Op 1 april verlaat André Claeys het bedrijf. De hele staalafdeling, inclusief produktiemiddelen, handelsfonds en personeel, wordt overgedragen aan N.V. Amega. Werkhuizen Remi Claeys legt zich voortaan uitsluitend toe op de productie van aluminium halffabrikaten.
- 1976: De N.I.M., en in een later stadium de G.I.M.V., wordt aandeelhouder.
- 1978: Superia Zedelgem en Remi Claeys Lichtervelde gaan elk hun eigen weg als aparte vennootschappen.
- 1980: Op 6 oktober wordt de N.V. Werkhuizen Remi Claeys omgevormd tot N.V. Remi Claeys Aluminium.
- 1991: Op 7 april worden de aandelen van R.C.A. overgenomen door Alu-Claeys Invest. Aimé Desimpel is nu hoofdaandeelhouder en voorzitter van de Raad van Bestuur.
- 1998: RCA wordt op de effectenbeurs genoteerd.

3 Besluit

De symbiose tussen een volkse wijk en een gestadig groeiend industrieel bedrijf mag model staan voor analoge situaties in Vlaanderen. De wijkbewoners hebben met de grote buur leren leven en de industrie heeft rekening gehouden met wie er eerst waren. De bonte bende die eertijds de Pompoenhoek bevolkte, en het *Arm Vlaanderen*

van toen zijn een vage herinnering geworden. R.C.A. bracht voor velen welstand en werk in eigen streek.

Heemkundige kring Karel Van de Poele